

Філологія

УДК 811.161.2:81'42(043)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15743106>

**Фемінітиви в українській мові: граматична коректність чи мовна
необхідність?**

Яслик Володимир Іванович,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української філології,

Заклад вищої освіти «Університет Короля Данила», Україна,

<https://orcid.org/0000-0001-6897-6753>

Колодіна Лариса Степанівна,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземної філології і перекладу,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

Україна, <https://orcid.org/0000-0003-1857-9404>

Деміхова Світлана Василівна,

викладач кафедри гуманітарних наук,

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного,

Україна, <https://orcid.org/0000-0002-6088-6195>

Прийнято: 12.06.2025 | Опубліковано: 26.06.2025

***Анотація.** Метою статті є всебічний аналіз функціонування фемінітивів в українській мові як мовної категорії, що відображає сучасні соціокультурні трансформації, пов'язані зі змінами у гендерних ролях і*

суспільних уявленнях про ідентичність. Дослідження спрямоване на виявлення та осмислення чинників, які зумовлюють активні дискусії щодо граматичної коректності, стилістичних особливостей і мовної необхідності використання фемінітивів у різних сферах комунікації. **Методологічна база** статті охоплює комплекс лінгвістичних, соціолінгвістичних, історико-культурних і нормативних підходів, що поєднані з аналізом емпіричних даних із сучасної мовної практики, зокрема засобів масової інформації, офіційних документів, навчальних матеріалів і повсякденного спілкування. У статті систематизовано історичний розвиток фемінітивів в українській мові, описано їхні словотвірні моделі та стилістичні характеристики, а також досліджено соціальні й культурні чинники, що впливають на сприйняття і вживання цих мовних одиниць у різних соціальних групах і середовищах. **Результати дослідження** свідчать, що фемінітиви мають граматичне підґрунтя, підтверджене новою редакцією Українського правопису 2019 року, і виконують важливу функцію мовної інклюзії, сприяючи відображенню гендерної рівності у суспільстві. Водночас процес упровадження фемінітивів супроводжується певним опором, який зумовлений як традиційними лінгвістичними нормами, так і соціокультурними стереотипами та упередженнями, що ілюструє необхідність майбутнього міждисциплінарного дослідження цієї проблематики. У **висновках** узагальнено значущість фемінітивів як важливого інструменту формування нових мовних норм і суспільних уявлень про жіночу ідентичність, що відповідає сучасним прагненням до рівності, справедливості в мовній комунікації й соціальному житті загалом.

Ключові слова: мовна норма, словотворення, гендерна лінгвістика, соціолінгвістика, мовна інклюзія, фемінітиви, правопис, мовна політика.

The feminitives in the Ukrainian language: grammatical correctness or linguistic necessity?

Volodymyr Yaslyk,

Ph.D. in Philology, Associate Professor of the Department of Ukrainian
Philology, King Danylo University, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-6897-6753>

Larysa Kolodina,

Candidate of Philological Sciences, docent,
Docent of the Department of Foreign Philology and Translation,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-1857-9404>

Svitlana Demikhova,

Teacher of the Department of Humanities,
Hetman Petro Sahaidachnyi National Ground Forces Academy, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-6088-6195>

Abstract. *The aim of the article is a comprehensive analysis of the functioning of feminitives in the Ukrainian language as a language category, reflecting modern socio-cultural transformations associated with changes in gender roles and public ideas about identity. The study is aimed at identifying and understanding the factors that determine active discussions about grammatical correctness, stylistic features and linguistic necessity of using feminitives in various areas of communication. **The methodological basis** of the article includes a set of linguistic, sociolinguistic, historical-cultural and normative approaches combined with the analysis of empirical data from modern language practice, in particular the media, official*

*documents, educational materials and everyday communication. The article systematizes the historical development of feminitives in the Ukrainian language, describes their word-formation models and stylistic characteristics, and examines the social and cultural factors influencing the perception and use of these linguistic units in different social groups and environments. **The results of the study** show that feminitives have a solid grammatical basis, which is confirmed by the new edition of the Ukrainian spelling of 2019, and perform an important function of linguistic inclusion, contributing to the reflection of gender equality in society. At the same time, the process of introducing feminitives is accompanied by a certain resistance due to both traditional linguistic norms and socio-cultural stereotypes and prejudices, which illustrates the need for further interdisciplinary research on this issue. **The conclusions** emphasize the importance of feminitives as an important tool for the formation of new linguistic norms and public ideas about female identity, which corresponds to modern aspirations for equality, justice and inclusiveness in linguistic communication and social life in general.*

Keywords: *language norm, word formation, gender linguistics, sociolinguistics, language inclusion, feminitives, spelling, language policy.*

Постановка проблеми. Проблема функціонування фемінітивів в українській мові є комплексною і багатовимірною, оскільки охоплює як лінгвістичні, так і соціокультурні аспекти мовної практики. Упродовж тривалого історичного періоду українське мовне середовище перебувало під впливом патріархальної традиції, яка зумовлювала перевагу чоловічих форм у найменуваннях професій, соціальних статусів та публічних ролей. Унаслідок цього чимало фемінітивів було витіснено, маргіналізовано або не дістало нормативного закріплення, попри наявність граматичних ресурсів для їх творення. Останніми десятиліттями спостерігаємо за поступовим відновленням фемінітивів у публічному та професійному дискурсі, водночас

дотепер залишається відкритим питання про їхню нормативну доцільність, стилістичну прийнятність та соціальне сприйняття.

З одного боку, українська мова має достатньо морфологічних засобів для утворення жіночих форм, що дає можливість стверджувати про фемінітиви як граматично обґрунтовану категорію. З іншого – значна частина мовознавців, зокрема в професійному, діловому та академічному середовищах, досі демонструє стримане або навіть негативне ставлення до фемінітивів, сприймаючи їх як непотрібні, надлишкові чи штучні новотворення. Це свідчить про глибші соціолінгвістичні механізми, пов'язані з мовною нормою, гендерними стереотипами, історичними наративами та впливом російськомовного середовища, де використання фемінітивів є обмеженим.

Актуальність дослідження зумовлена потребою формалізувати підходи до творення і вживання фемінітивів відповідно до нових норм правопису, а також необхідністю оцінити їхнє місце в сучасному українському дискурсі як засобу видимості жінок у соціальній комунікації та інструменту мовної інклюзії. Важливою також є потреба осмислення фемінітивів у контексті мовної політики, гендерної рівності, прав людини та змін у нормативному документуванні, зокрема щодо назв посад, професій і звань.

Проблематика фемінітивів також стосується наукового знання: хоча наявні праці досліджують словотвірні моделі, історію вживання та правописні рекомендації, залишається брак міждисциплінарного підходу, що поєднував би лінгвістичний аналіз із соціологією, психологією, культурологією та правом. Недостатньо опрацьованими є емпіричні дані про реальну практику використання фемінітивів у медіа, освітніх матеріалах, офіційних документах і повсякденному мовленні.

Запропоноване дослідження має на меті заповнити вказані прогалини, встановивши глибший зв'язок між мовною нормою та соціальними трансформаціями. Методологічно робота спирається на поєднання описового

та аналітичного підходів, що дасть змогу не лише систематизувати знання про фемінітиви, але й пояснити, чому питання їхньої нормативності є предметом гострих суспільних дебатів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання функціонування фемінітивів в українській мові останніми роками стало об'єктом активного наукового вивчення, що охоплює лінгвістичний, соціолінгвістичний та історико-культурний аспекти. Комплексний аналіз морфологічних і словотвірних характеристик фемінітивів було запропоновано в працях, які розглядають їх як мовну категорію, що відображає соціокультурні зміни, зокрема під впливом гендерної рівності та мовної інклюзії (А. М. Архангельська [1; 2; 3]; М. Брус [4]). Вказані дослідження систематизують історію розвитку фемінітивів, їх словотвірні моделі, а також особливості стилістичного застосування, що створює теоретичну базу для майбутнього вивчення мовних трансформацій.

Важливим кроком у нормативному закріпленні фемінітивів стало внесення змін до Українського правопису у 2019 році, що на законодавчому рівні підтвердило граматичну коректність цих форм і сприяло їхньому поширенню в офіційно-діловому та медійному дискурсі (Гендерна рівність в українській мові [7]; Закон України [8]). Аналіз статистичних даних і соціолінгвістичних досліджень вказує на зростання рівня використання фемінітивів у ЗМІ та освітніх матеріалах, що демонструє тенденцію до мовної інклюзії. Водночас соціокультурні дослідження виявляють певний опір запровадженню нових форм, що зумовлено як мовною традицією, так існуванням гендерних стереотипів у суспільстві (М. О. Вінтонів, М. І. Бойко, Т. О. Горохова [6]). Соціолінгвістичний аспект виявляє неоднорідність ставлення до фемінітивів у різних соціальних групах, що вказує на потребу подальшого комплексного вивчення цієї проблеми.

Питання стилістичних характеристик фемінітивів і їхньої ролі в сучасному дискурсі вивчаються на прикладі аналізу публікаційних і розмовних текстів, включно з неологізмами дитячого мовлення (С. Лагдан [10]; Л. В. Шевчук [13]). Незважаючи на значний науковий доробок щодо семантики та функціонування фемінітивів, дослідження часто не охоплюють комплексного аналізу міждисциплінарних соціокультурних чинників, які визначають динаміку мовних змін.

Важливим є також розгляд впливу масмедіа на поширення фемінітивів, де простежується як позитивна динаміка збільшення їх уживання, так і суспільні дискусії, що відображають конфлікт між консервативними мовними нормами та потребою гендерної рівності (О. Малахова [11]; Фемінітиви в українській мові: необхідність чи надмірність? [15]). У цих публікаціях висвітлюються механізми мовної інновації та її сприйняття різними соціальними групами, що має важливе значення для розуміння процесу мовної нормалізації.

Виявлені в наукових працях прогалини пов'язані з недостатнім аналізом соціокультурних та нормативних аспектів функціонування фемінітивів, а також відсутністю системного міждисциплінарного підходу, який поєднував би лінгвістичний аналіз з дослідженням суспільних уявлень та мовної політики. Особливо мало уваги приділяється впливу нових мовних форм на формування гендерної ідентичності та їхній ролі у конструюванні сучасних мовних норм.

Врахування результатів попередніх досліджень стало підґрунтям для вибору комплексної методології, що поєднує лінгвістичний, соціолінгвістичний та нормативний аналіз із вивченням емпіричних даних сучасної мовної практики. Такий підхід забезпечує можливість глибшого розуміння феномена фемінітивів як інструменту мовної інклюзії та відображення змін у соціокультурному контексті. Запропоноване дослідження

спрямоване на усунення виявлених прогалин, зокрема через розгляд фемінітивів як складної мовної категорії, що перебуває на перетині граматики, соціальних норм і культурних трансформацій.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний поступ у вивченні фемінітивів в українській мові, ця тема продовжує залишатися джерелом низки суперечностей як у лінгвістичному, так і в соціокультурному вимірі. Сучасна наукова література засвідчує чимало спроб описати історію фемінітивів, їхнє словотвірне розмаїття та відновлення в сучасному мовному просторі, однак деякі аспекти залишаються недостатньо дослідженими або вимагають більш глибокого аналізу. Передусім ідеться про складність функціонування фемінітивів у різних мовностилістичних регістрах, зокрема в академічному, юридичному та управлінсько-адміністративному дискурсах. На сьогодні бракує системного вивчення того, наскільки органічно й послідовно фемінітиви інтегруються у тексти публічного управління, нормативні документи чи наукові статті, а також які саме чинники перешкоджають або сприяють їх усталеному вживанню.

Ще одним проблемним аспектом є сприйняття фемінітивів самими носіями мови, зокрема жінками, котрі належать до різних соціальних, вікових, професійних і регіональних груп. Існують розбіжності в ставленні до таких мовних форм: частина мовців вважає їх інструментом гендерної рівності, інші сприймають їх як штучні або принизливі. Соціолінгвістичний вимір питання часто залишається поза увагою лінгвістичних досліджень, що створює методологічний дисбаланс: маючи описову базу фемінітивної лексики, ми досі не маємо достатнього обсягу якісного емпіричного матеріалу щодо її реального функціонування в суспільстві. Дослідження, що ґрунтуються на опитуваннях, фокус-групах або аналізі ЗМІ, часто обмежені за вибіркою або географією, тому не можуть відбити повну картину мовних трансформацій.

Також залишаються відкритими теоретико-методологічні питання, пов'язані з нормуванням і кодифікацією фемінітивів. Хоча новий Український правопис 2019 року містить окремі рекомендації щодо творення фемінітивів, усталеної системи нормативного впровадження цих форм у всі мовні сфери поки що немає. Залишається суперечливим, які з численних варіантів форм (наприклад, «деканка» чи «деканеса») мають стати стандартними, як узгоджувати ці форми з фаховою термінологією, особливо в галузях, де історично домінували чоловічі мовні форми. Внаслідок цього виникають перешкоди як для повсякденного вживання, так і для офіційного закріплення фемінітивів у діловій, юридичній, науковій та освітній сферах.

Не менш важливим є питання впливу фемінітивів на загальну мовну норму, її варіативність і сприйняття носіями мови. Часто фемінітиви викликають спротив не стільки з граматичних міркувань, скільки з ментально-культурних позицій. Виникає потреба не лише мовознавчого, а й культурологічного, соціопсихологічного аналізу, що враховує фактори мовної ідентичності, мовної політики та впливу історичних наративів на сучасну мовну практику.

У цьому контексті запропоноване дослідження спрямоване на вивчення вживання фемінітивів в українській мові як лінгвістичного й соціокультурного феномена. Основна мета полягає у з'ясуванні того, чи є фемінітиви винятково граматичною можливістю української мови, чи вони вже стали обов'язковою необхідністю сучасного мовного простору. Завдання дослідження передбачає аналіз сучасної мовної практики, нормативних джерел, словників і стилістичних довідників, а також публічних виступів у ЗМІ, науковому дискурсі та діловому спілкуванні. Особливу увагу приділено аналізу сприйняття фемінітивів представниками різних соціальних груп через анкетування або аналіз медіапростору.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексне дослідження фемінітивів в українській мові як лінгвістичного та соціокультурного явища, що перебуває на перетині граматичних норм і актуальних суспільних трансформацій. У центрі уваги – з’ясування того, чи є вживання фемінітивів лише граматичною опцією, чи воно вже набуло статусу мовної необхідності в умовах сучасного українського суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Упродовж багатьох століть українські жінки були позбавлені можливості брати активну участь у суспільному житті: їм було заборонено успадковувати майно, захищати себе в судових інстанціях, працювати нарівні з чоловіками чи обіймати державні посади. Такий рівень гендерної нерівності, ймовірно, став причиною того, що чимало професійних й офіційних назв не має закріплених форм жіночого роду. Однак з поступовим утвердженням гендерної рівності мовна практика почала змінюватися: виникла потреба в активному вживанні фемінітивів як відображенні нового соціального статусу жінки.

Фемінітиви є невіддільною частиною української мови, яка вирізняється наявністю трьох граматичних родів – чоловічого, жіночого та середнього [2, с. 28]. Ця мовна особливість забезпечує можливість творення фемінітивів способом додавання суфіксів до іменників чоловічого роду. В українській мові налічується понад тринадцять суфіксальних моделей творення фемінітивів, однак найбільш уживаними є приблизно чотири – шість, зокрема: *-к-*, *-иц-*, *-ин-*, *-ес-*, які найчастіше поєднуються з флексійними *-а* або *-я*, наприклад, *студент – студентка* [1, с. 35].

Перші форми фемінітивів з’явилися в українській мові ще в епоху Середньовіччя. Вони зафіксовані в найдавніших пам’ятках українського письменства, зокрема «Руська правда» (XI століття) та «Слово о полку Ігоревім» (XII століття). У XVI столітті фемінітиви почали потрапляти до словників. Так, у друкованому українському словнику «Лексис», укладеному

Лаврентієм Зизанієм у 1596 році, було зафіксовано вже сім таких слів. З плином часу їхня кількість поступово зростала. У XVII–XIX століттях фемінітиви частіше функціонували в усному мовленні, однак українські автори, серед яких Тарас Шевченко та Леся Українка, активно використовували їх у художніх текстах, зокрема в поезії [15].

На початку XX століття, з розширенням професійних можливостей жінок, фемінітиви починають частіше з'являтися у словниках. Так, у «Словнику української мови» Дмитра Яворницького кодифіковані такі слова, як *домовласниця*, *злочинниця*, *здільниця*. У словнику Бориса Грінченка, виданому у 1907–1909 роках, нараховується вже 935 фемінітивних форм. Значно розширив лексичну базу і російсько-український словник Агатангела Кримського (1924–1933), де можна знайти слова *делегатка*, *демократка*, *законодавиця* та багато інших [7].

Однак у 1930-х роках фемінітиви почали поступово витісняти з української мови. Як зазначають академіки Іван Огієнко та Михайло Гінзбург, радянська влада навмисно обмежувала їх уживання в межах загальної політики русифікації. Оскільки в російській мові переважає чоловічий рід і наявні лише кілька суфіксів для утворення фемінітивів, жіночі форми там вживалися рідше і часто мали зневажливе забарвлення. Цей вплив мав істотні наслідки для розвитку української фемінної лексики в офіційному та публічному мовленні [3, с. 112].

У першому десятилітті 2000-х років в Україні почалося активне переосмислення мовної політики, зокрема щодо доцільності та необхідності впровадження фемінітивів у повсякденне вживання. Важливу роль у цьому процесі відіграли феміністичні рухи, які розглядали відновлення фемінітивів як інструмент боротьби за рівність та мовну видимість жінок у професійній сфері. Прикладом мовних змін стало використання фемінітивів у популярних перекладах. Так, у першому українському виданні семитомника «Гаррі

Поттер» (переклад Віктора Морозова з 2002 року) з'явилися такі форми, як «професорка Мактонгел» і «драконка» або «дракониха», що засвідчило публічне визнання фемінітивів [5].

У 2012 році лексикограф Анатолій Нелюба уклав словник «Словотворчість незалежної України 1991–2011», у якому зафіксував появу нових фемінітивів у засобах масової інформації [12, с. 194]. Цей словник став свідченням динамічного розвитку фемінітивів у медіапросторі.

У «Словнику гендерних термінів» З. Шевченко фемінітиви визначено як слова жіночого роду, які є парними відповідниками назв чоловічого роду, наприклад: *льотчик* – *льотчиця*, *письменник* – *письменница*, *професор* – *професорка*, *директор* – *директриса* тощо [14, с. 255]. На думку дослідниці, усталені мовні норми сприяють мовній дискримінації жінок, надаючи пріоритет чоловікам, тоді як фемінітиви покликані сприяти відновленню гендерної рівності [14, с. 256].

Л. В. Шевчук вважає, що фемінітиви в українській мові варто умовно поділяти на дві групи: до першої належать ті, що сформувалися ще в праслов'янський період і є традиційними для мовної системи, а до другої – нові утворення, які виникли під впливом зовнішніх чинників, зокрема через появу нових професій, активізацію соціальної ролі жінок, їхню участь у сферах, раніше переважно зайнятих чоловіками [13, с. 98-99].

Серед чинників, що сприяли поширенню фемінітивів, М. О. Вінтонів називає демократизацію суспільства, мовний пуризм і вплив гендерної лінгвістики [6, с. 15]. О. Малахова також звертає увагу на кілька причин використання фемінітивів у сучасному мовленні: активізацію боротьби за права жінок, прагнення до відмежування від російськомовного простору, де такі форми не є поширеними, а також бажання точніше виражати думки, підкреслюючи роль жінки в суспільстві [11].

Значна частина фемінітивів позначає найменування жінок за професійною, діяльнісною чи функціональною ознакою. Через багатогранність і динаміку цього явища виникла потреба в систематизації лексичних одиниць. У цьому дослідженні використано класифікацію М. Брус [4, с. 171–203], яка виокремлює 17 груп фемінітивів за семантичними ознаками:

1. За професійною діяльністю в промисловості й техніці: *будівельниця, інженерка, верстальниця* тощо.
2. За освітньо-науковою сферою: *студентка, викладачка, дипломниця, журналістка*.
3. За творчою та мистецькою діяльністю: *акторка, письменниця, співачка, композиторка*.
4. За сільськогосподарською та транспортною діяльністю: *садівниця, трамвайниця, регулювальниця*.
5. За соціально-економічною сферою: *бухгалтерка, касирка, покупниця*.
6. За спортивною та туристичною діяльністю: *легкоатлетка, мандрівниця, велосипедистка*.
7. За військовою, правоохоронною та авіаційною сферою: *космонавтка, міліціонерка, розвідниця*.
8. За медичною галуззю: *лікарка, фельдшерка, пацієнтка, санітарка*.
9. За адміністративною та керівною діяльністю: *директорка, керівниця, інспекторка*.
10. За службовими функціями: *представниця, секретарка, консультантка*.
11. За доброчинною діяльністю: *благодійниця, захисниця, меценатка*.
12. За громадською та організаційною активністю: *активістка, діячка, організаторка*.

13. За досягненнями: *героїня, лауреатка, переможниця*.
14. За надприродними ознаками: *чаклунка, віщунка, цілителька*.
15. За участю в обрядах: *дружка, щедрувальниця, ювілярка*.
16. За ситуативними чи тимчасовими ролями: *відвідувачка, гостя, доповідачка*.
17. За злочинною діяльністю: *злочинниця, крадійка, шпигунка* [4].

У своєму дослідженні стильового вживання фемінітивів в українській мові С. Лагдан зазначає, що їхнє використання, окрім публіцистичного стилю, активно поширюється також у розмовному та художньому стилях. Це можна пояснити як функціональними особливостями фемінітивів, так і відкритістю мовних засобів у зазначених стилях, зокрема відсутністю суворих обмежень щодо їх уживання. Варто зауважити, що в розмовному мовленні деякі з таких форм можуть набувати стилістичного забарвлення, як-от: *сторожиха, ткачиха, двірничиха* [10, с. 167].

Значним кроком у легітимації фемінітивів стало затвердження нової редакції Українського правопису у 2019 році. У документі вперше офіційно прописано правила творення фемінітивів, що фактично закріпило їх як нормативну частину української мови. Відтоді фемінітиви стали повноправно використовуватися не лише в художній та розмовній мові, а й у науковому, офіційно-діловому стилях [8].

У 2020 році, спираючись на новий правопис, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України надало дозвіл на використання фемінітивних назв для будь-якої професії в офіційній класифікації. Наступного року Президент України Володимир Зеленський підписав закон про перейменування державного свята «День захисника України» на «День захисників і захисниць України», що стало прецедентом використання фемінітива в назві національного свята [9].

Згідно з даними опитування, проведеного Інститутом масової інформації, більшість журналістів в Україні (63%) регулярно використовують фемінітиви у своїх матеріалах. Ще 15% респондентів зазначили, що редакції не наполягають на вживанні таких форм, тоді як 12% вважають, що не всі назви професій мають мовні можливості для утворення фемінітивів. Лише 4% учасників опитування повідомили, що зовсім не вживають фемінітивів у своїй професійній діяльності. Як бачимо, тенденція свідчить про поступове, але стабільне утвердження фемінітивів у мовному просторі сучасної України [9].

У таблиці 1 схарактеризовано сучасні моделі творення фемінітивів в українській мові на прикладі назв професій чоловічого роду та їхніх жіночих форм. Інформація засвідчує, як за допомогою різних суфіксальних моделей утворюються фемінітиви, які активно використовуються в ЗМІ та офіційній комунікації.

Рекомендації щодо доцільного й системного впровадження фемінітивів у нормативний простір української мови полягають у необхідності послідовного закріплення правил творення і вживання фемінітивів у документах та освітніх стандартах, що сприятиме їхній нормалізації та усвідомленому застосуванню. Важливо активізувати міждисциплінарні дослідження, які поєднуюватимуть лінгвістичний, соціологічний та культурологічний підходи для формування обґрунтованої мовної політики. Рекомендуємо підтримувати позитивний громадський фемінний дискурс через медіа та освітні кампанії, що сприятиме подоланню стереотипів і збільшенню прийнятності цих форм у різних стилях мовлення. Необхідним є також введення системного моніторингу та оновлення нормативних документів відповідно до змін у суспільстві, щоб фемінітиви стали активним пластом лексики сучасного українського мововжитку.

Таблиця 1

Фемінітиви в сучасному вжитку: словотворення і приклади використання

Назва професії (чол. рід)	Фемінітив	Суфікс/модель творення	Приклад вживання у ЗМІ/офіційній комунікації
Директор	Директорка	-к-	«Ольга Коваленко, директорка ліцею № 12» (освітній портал)
Письменник	Письменниця	-ниц-	«Письменниця Оксана Забужко презентувала нову книгу»
Міністр	Міністерка	-к-	«Міністерка освіти виступила з доповіддю» (офіційний сайт МОН)
Викладач	Викладачка	-к-	«Викладачка кафедри філософії прочитала гостьову лекцію»
Журналіст	Журналістка	-к-	«Журналістка Радіо Свобода здобула нагороду за розслідування»
Адвокат	Адвокатка	-к-	«Адвокатка представляла інтереси клієнта в суді»
Режисер	Режисерка	-к-	«Режисерка Ірина Цілик – лауреатка Берлінале»
Соціолог	Соціологиня	-ин-	«Соціологиня презентувала нове дослідження виборчих настроїв»
Психолог	Психологиня	-ин-	«Психологиня пояснила, як подолати тривожність»
Вчений	Вчена	нерегулярне творення	«Українська вчена отримала грант ЄС на дослідження клімату»

Джерело: розроблено на основі [7; 15]

Висновки. Отже, фемінітиви – це не лише граматично правильне явище, але й мовна необхідність, що відповідає сучасним соціальним і культурним

трансформаціям. Їхнє використання сприяє гендерно чутливій комунікації, що базується на принципах поваги, рівності та мовної точності.

Вивчення історичного розвитку засвідчило, що фемінітиви існували в українській мові ще від середньовіччя, але їх активне функціонування було стримане через тривалу патріархальну традицію та політичні впливи, зокрема радянську русифікацію. Сучасний період характеризується відновленням і систематизацією фемінітивів, що підтверджено офіційним закріпленням відповідних норм у правописі 2019 року та активним використанням у медіа.

Емпіричні дані соціологічних досліджень свідчать про поступове впровадження фемінітивів у мовну практику та їх прийняття в суспільстві, попри певні упередження і нерозуміння. Такі тенденції частково зумовлені історично сформованими мовними стереотипами та індивідуальним ставленням носіїв мови. Важливим аспектом залишається врахування як лінгвістичних, так і соціокультурних чинників у процесі прийняття або відмови від використання фемінітивів з урахуванням вибору мовця.

Вважаємо, що більш детального аналізу потребує психологічне сприйняття фемінітивних форм у різних соціальних групах, що потенційно може впливати на їх поширення. Окрему увагу варто приділити впливу освіти та медійного простору на формування позитивного ставлення до використання фемінітивів у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Архангельська А. М. Фемінінні інновації в новітньому українському назовництві. *Мовознавство*. 2014. № 3. С. 34–50.
2. Архангельська А. М. До проблеми словотвірної фемінізації в українській мові новітньої доби: традиція і сучасність. *Мовознавство*. 2013. № 6. С. 27–40.

3. Архангельська А. *Femina cognita*. Українська жінка у слові й словнику. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 444 с.
4. Брус М. Фемінітиви в українській мові: генеза, еволюція, функціонування. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. 440 с.
5. Віктор Морозов: Завдяки українському Гаррі Поттеру у дітей відбуваються ментальні зміни. URL: <https://www.unian.ua/society/269770-viktor-morozov-zavdyaki-ukrajinskomu-garri-potteru-u-ditey-vidbuvayutsya-mentalni-zmini.html> (дата звернення: 01.05.2025).
6. Вінтонів М. О., Бойко М. І., Горохова Т. О. Фемінітиви в сучасному українськомовному середовищі (за результатами соціолінгвістичного дослідження). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2023. Вип. 63. С. 14–19.
7. Гендерна рівність в українській мові: фемінітиви визнали на державному рівні. URL: <https://uk.globalvoices.org/2022/12/05/7266/> (дата звернення: 01.05.2025).
8. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування надання та використання відпусток, а також інших питань». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2023. № 134, ст. 786. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3494-20#Text> (дата звернення: 01.05.2025).
9. Інститут масової інформації. В українських онлайн-медіа зросло вживання фемінітивів – дослідження ІМІ. 07.03.2025. URL: <https://imi.org.ua/news/v-ukrayinskyh-onlajn-media-zroslo-vzhyvannya-feminityviv-doslidzhennya-imi-i67066> (дата звернення: 01.06.2025).
10. Лагдан С. Стильове використання фемінітивів в українській мові. *Scientific Research in XXI century: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference*. Ottawa, 2019. С. 163–170.

11. Малахова О. Фемінітиви – не данина моді, вони властиві українській мові як системі, 2019. URL: <http://womo.ua/olena-malahova/> (дата звернення: 01.05.2025).
12. Нелюба А. Словотворчість незалежної України. 1991–2011: словник. Харків: ХІФТ, 2012. 608 с.
13. Шевчук Л. В. Фемінітиви в неологічному дискурсі дитячого мовлення. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: Філологія. 2020. Т. 25, Вип. 2. С. 97–103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vonufil_2020_25_2_14 (дата звернення: 01.05.2025).
14. Шевченко З. Словник гендерних термінів. Черкаси, 2016. 336 с.
15. Фемінітиви в українській мові: необхідність чи надмірність? URL: <https://hromadske.radio/news/2017/01/24/feminivityv-v-ukrayinskiy-movi-neobhidnist-chy-nadmirnist> (дата звернення: 30.04.2025).